IV. GELEŽIES AMŽIAUS KAPINYNAI

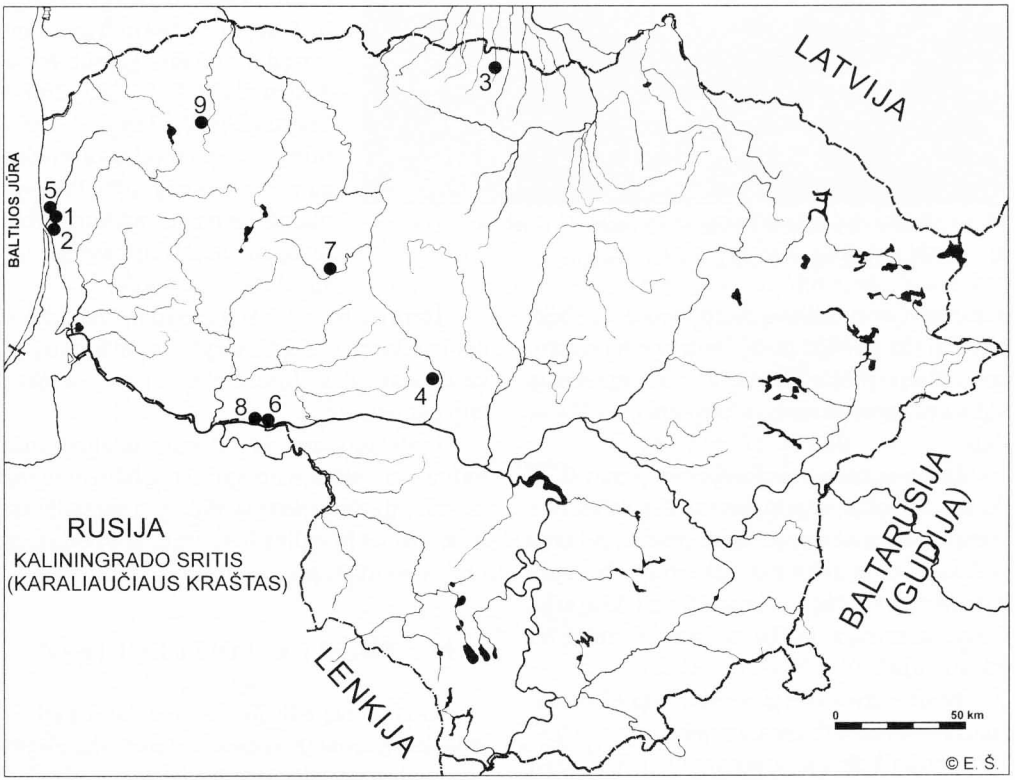

32 pav. Geležies amžiaus kapinynai:

Fig. 32. Cemeteries of the Iron Age:

1 – Aukštkiemiai, 2 – Bandužiai, 3 – Dvareliškiai, 4 – Kalniškiai, 5 – Kalnuvėnai, 6 – Naudvaris, 7 – Paprūdžiai, 8 – Viešvilė, 9 – Žemaičių Kalvarija (žr. VIII).

BANDUŽIŲ KAPINYNAS

Ramunė BRAČIULIENĖ

2004 m. KPC užsakymu buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai Bandužių kapinyno (Klaipėdos m., AV 2030) teritorijoje. Tyrimais siekta nustatyti, ar šiame ištirtu laikomame kapinyne nėra archeologinių vertybių. Bandužių kapinyno vieta yra Klaipėdos miesto P dalyje, Mogiliovo gatvės ir Jūrininkų prospekto sankirtos ŠR pusėje. 2004 m. ištirtas 34 m^2 plotas, aptiktas vienas II–III a. moters kapas, paviršinėse žemėse surinkta nemažai lipdytos keramikos šukių, vienoje iš nedidelių apskritų duobių rastos dvi lipdytos keramikos šukelės ir natūralaus gintaro gabalėlis.

Moters kapo 91 duobės kontūras išryškėjo 0,45 m gylyje. Duobė buvo ovalo formos, apie 1,95 m ilgio, 0,95 m pločio, ryškiais kontūrais, orientuota Š–P kryptimi. Tikėtina, kad palaidojimas buvo mediniame karste, nes preparuojant kapą rasta medienos liekanų. Jų rasta ne tik po dirbiniais, bet ir ant vieno iš jų – viena apyrankė buvo tiesiog „užklota" sutrešusios medienos sluoksniu. Iš mirusiosios griaučių teišliko nedidelis kaukolės skliauto fragmentėlis, pora dantų ir apatinio žandikaulio dalis. Mirusiosios skeleto liekanos ir įkapių išsidėstymas leidžia teigti, kad moteris buvo palaidota galvą orientuojant į šiaurę, guldyta ant nugaros, pagal apyrankių padėtį – rankos buvo ištiestos, priglaustos prie šonų arba uždėtos ant šlaunų.

Radiniai aptikti 0,55 m gylyje. Įkapės buvo išsidėsčiusios taip: galvos srityje, šalia aptiktojo kaukolės skliauto fragmento, rastas žalvarinis stambią adatą primenantis smeigtukas, orientuotas ŠV–PR kryptimi. Smeigtukas buvo 84 mm ilgio, apvalaus skersinio pjūvio, vienas jo galas išsišakoja į dvi dalis (panašiai kaip buitinės adatos galvutė), pats galiukas nulūžęs, jo pabaiga neaiški. Į P nuo smeigtuko aptiktas stiklinių emaliuotų karolių (jie ratu supę apatinį žandikaulį), žalvarinių kiaurakryžmių bei Akmenių tipo kabučių blokas. Kadangi valant šį radinių bloką stikliniai emaliuoti karoliai byrėjo nuo menkiausio šepetėlio prisilietimo, jis buvo nuvalytas nuo supančių žemių ir išimtas kartu su gruntu (žemių bloke). Vėliau karolių ir kabučių vėriniai buvo valomi ir tiriami laboratorijoje. Tai atliko MLIM restauratorė Jolanta Mažeikaitė (ji restauravo visus kapo 91 radinius) (žr. VI pav., p. 325). Tiriant šį radinių bloką paaiškėjo, jog tai du vėriniai, tiksliau – stiklinių emaliuotų, žalvario ir kiaurakryžmių kabučių vėrinys ir stiklinių emaliuotų, žalvarinių ir Akmenių tipo kabučių apvara.

Kapo duobės dešinėje pusėje, į V nuo karolių vėrinių bloko, aptikta geležinė yla su medinių kriaunų liekanomis. Ji gulėjo horizontaliai, orientuota PV–ŠR kryptimi, jos bendras ilgis 122 mm.

Kiek toliau į P, 25 cm atstumu nuo ylos, taip pat kapo dešinėje pusėje rasta labai profiliuota žalvarinė segė su dviem skydeliais ant liemenėlio, orientuota PV–ŠR kryptimi.

Taip pat dešinėje pusėje, 6 cm į P nuo segės rasta žalvarinė juostinė pusiau apvalaus skersinio pjūvio ornamentuota apyrankė profiliuotais galais. 30 cm atstumu į V nuo šios apyrankės, kapo kairėje pusėje rasta dar viena tokio pat tipo apyrankė, tik kitokiu ornamentu.

Pažymėtina, kad visoje kapo duobėje rasta pabarstytų pavienių karolių. Du iš jų gintariniai, keturi mozaikiniai. Iš pastarųjų buvo vienas šachmatinis, *Millefiori* tipo, juodo stiklo, šachmatine tvarka puoštas geltonos, raudonos, baltos ir juodos spalvos keturkampėliais. Kitas

karolis – statinaitės formos, raudonas, puoštas geltonos spalvos keturkampėmis akutėmis, kurių centre – juodos spalvos keturkampės akutės, trečias – raudonos spalvos, puoštas geltonomis smulkiomis akutėmis, kurių centre tamsesnės spalvos akutės, ketvirtas – raudonos spalvos, puoštas stambiomis ovaliomis akutėmis, kurių centre yra žalsvo stiklo akutės bei dvi įstrižos pasuktos juostelės.

Remiantis 2004 m. tyrimų rezultatais, buvo nustatyta, kad išlikusioje Bandužių kapinyno kalvos dalyje archeologinių vertybių dar yra. Likę dar neištirtų kapų, kurių kontūrai matėsi 2004 m. tirto ploto 190 P sienelėje. Taip pat 2004 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai kitoje Bandužių kapinyno kalvos dalyje, esančioje į ŠV nuo kapinaičių. Nustatyta, kad tai natūrali kalva, ji yra Bandužių kapinyno kalvos dalis, tik gerokai apardyta, dirbtinai suformuotais šlaitais. Plote 191 aptikta degėsinga dėmė su lipdytos keramikos fragmentu įrodo, kad šioje kalvoje taip pat gali būti archeologinių vertybių.

Bandužių kapinynui nustatyta saugoma teritorija, jis pasiūlytas vėl įrašyti į Lietuvos Respublikos NKVR.

BANDUŽIAI BURIAL GROUND

In 2004 in the Bandužiai burial ground an area of 34 m² was investigated. A female burial datable to the 2nd–3rd century and three small circular pits were found. One of the pits contained two hand-made pottery shards and a piece of natural amber. Many other hand-made pottery shards were collected from the topsoil layer. The protected territory of the Bandužiai burial ground was defined.

VIEŠVILĖS KAPINYNAI I IR III

Ugnius BUDVYDAS

2004 m. TIM tęsė 1998 m. pradėtus Viešvilės kapinyno I (A 1636, Jurbarko r., Viešvilės sen.) tyrinėjimus (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 255–256; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 118–119; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 99–101; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 114–118). Kapinynas su pertraukomis tiriamas jau šeštus metus. Be to, 2004 m. atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai naujai rastame Viešvilės kapinyne III (Jurbarko r.). Tyrinėjimus finansavo KVAD ir TIM. Surastos antropologinės medžiagos analizę atliko R. Jankauskas (VU MF).

Viešvilės kapinynas I (A 1636). Iš viso 2004 m. Š, ŠR kalvos dalyje ištirtas 108 m² plotas (perkasos XIII–XV). Aptikta 12 degintinių bei griautinių kapų.

Perkasa XIII (40 m²) iškasta aukščiausioje kalvos vietoje. Dalis perkasos XIII R sienelės sutapo su 2002 m. tirtos perkasos VII V sienele, o Š – su 2003 m. tirtos perkasos XII P sienele. Po velėna fiksuotas 20–35 cm storio tamsiai pilkos maišytos žemės sluoksnis. Po juo įvairiose perkasos vietose aptikti 6 duobių kontūrai, iš kurių 5 priklausė kapams.

Degintinis kapas 6. Kapo kontūras atsidengė 70 cm gylyje, duobė – 160x110 cm dydžio, orientuota iš PR į ŠV, užpildyta šviesiai pilku smėliu. Kapo pjūvis netaisyklingos pusapvalės formos, dugnas pasiektas 88 cm gylyje nuo dabartinio žemės lygio. Degintiniai kaulai aiškios sankaupos nesudarė, buvo paskleisti visame kapo plote bei gylyje. Įkapės fiksuotos 70–85 cm gylyje: kapo PR dalyje aptikta ge-



VI pav. Bandužių kapinynas. Kapo 91 radiniai. *R. Bračiulienės ir R. Švelniūtės nuotr.*

Fig. VI. Bandužiai cemetery. Finds of grave No. 91.